

27.2.2026

Oikeusministeriö
Lausuntopalvelu.fi**ASIA Lausunto ehdotuksesta uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö
VN/5137/2022-OM-229**

Oikeusministeriö on pyytänyt Lääkäripalveluyritykset ry:n lausuntoa työryhmän mietinnöstä, joka sisältää ehdotuksen uudeksi valmiuslaiksi.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus varmistaa viranomaisten riittävät toimivaltuudet ja resurssit kansallisen riskiarvion uhkien torjuntaan ja kriisien johtamiseen. Valmiuslain kokonaisuudistuksella tulee hallitusohjelman mukaisesti rakentaa tarvittavat toimivaltuudet kriisien johtamiseen ja varautumiseen siten, että yhteiskunnan toimintaedellytykset turvataan poikkeusoloissa.

Uudistuksen tavoitteena on saattaa valmiuslaki vastaamaan nykyaikaista käsitystä yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja sitä uhkaavista tekijöistä. Tavoitteena on johdonmukainen, ajantasainen ja perustuslain kanssa sopusoinnussa oleva sääntelykokonaisuus, joka tarjoaa edellytykset tehdä poikkeusolojen hallitsemiseksi oikea-aikaiset päätökset sekä sisältää asianmukaiset ja riittävät toimivaltuudet näiden päätösten toteuttamiseksi.

[Työryhmän mietintö](#) sisältää ehdotuksen uudeksi valmiuslaiksi, jolla kumottaisiin voimassa oleva samanniminen laki.

Lääkäripalveluyritykset ry (LPY) kiittää lausuntopyynnöstä. Alla on vastauksemme Lausuntopalvelussa.

Taustaa

Voimassa olevan valmiuslain säännöksiä sovellettiin koronapandemian (Covid-19) aikana. Pandemian aikana ilmeni haasteita toiminnan johtamisessa, koordinoinnissa ja viestinnässä.

LPY:n mielestä oli erityisen harmillista, että sosiaali- ja terveydenhuollon yksityisen sektorin resursseja ei hyödynnetty koronapandemian hoidossa läheskään täysimääräisesti. Yksityisen sektorin palveluntuottajia ei myöskään kohdeltu tasapuolisesti esimerkiksi suojavälineitä jaettaessa. Merkittäviä puutteita oli myös ohjeistuksissa, tiedottamisessa ja viestinnässä yksityisen sektorin palveluntuottajille.

Yhdistys pitää tärkeänä, että uuden lain valmistelussa hyödynnetään valmiuslainsäädännön soveltamisesta Covid-19-pandemian aikana saatuja kokemuksia.

27.2.2026

Yleistä työryhmän mietinnöstä

LPY:n mielestä valmiuslaissa on olennaista julkisen sektorin toimijoiden ja viranhaltijoiden järjestäjäroolin tiedostaminen: julkisen sektorin ensisijainen ja pääasiallinen tehtävä on huolehtia olosuhteiden luomisesta ja niiden asioiden järjestämisestä, joissa keskeistä on virkavallan käyttö, viranomaispäästösten tekeminen ja niistä informoiminen. Julkisen sektorin toimijoiden ei tarvitse tuottaa hyödykkeitä (tuotteita ja palveluita), vaan pitää huolta siitä, että niitä on saatavilla silloin, kun niitä tarvitaan, esimerkiksi energiaa, elintarvikkeita, ammuksia sekä sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluita.

Yhdistys muistuttaa, että poikkeusoloista ja kriiseistä voidaan selvitä, vaikka julkisen sektorin toimijat eivät itse juurikaan tuottaisi palveluita tai tuotteita. Viranomaiset voivat aina valmiuslain nojalla velvoittaa yksityiset toimijat tuottamaan tiettyjä palveluita määrätyille kohderyhmille tai määrätä yksityisen sektorin työntekijöitä töihin julkiselle sektorille, esimerkiksi autonkuljettajiksi tai lääkäreiksi.

Kommentit valmiuslakiesityksestä

LPY pitää esitettyä valmiuslain kokonaisuudistusta erittäin tarpeellisena. Yhdistyksen mielestä on välttämätöntä saattaa valmiuslaki vastaamaan nykyaikaista käsitystä yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja sitä uhkaavista tekijöistä sekä erilaisten vaikutuksiltaan vakavien uhka- ja häiriötilanteiden tunnistamisesta.

Valmiuslain kokonaisuudistuksen tavoitteena on johdonmukainen, ajantasainen ja perustuslain kanssa sopusoinnussa oleva sääntelykokonaisuus, joka tarjoaa edellytykset tehdä riittävän nopea ja oikea-aikaiset päätökset erilaisten poikkeusolojen hallitsemiseksi sekä sisältää asianmukaiset ja riittävät toimivaltuudet näiden päätösten toteuttamiseksi. Esityksen tavoitteena on myös suojata perus- ja ihmisoikeuksia poikkeusoloissa.

LPY kannattaa lakiuudistuksen lähtökohdaksi otettua periaatetta: viranomaisten toiminnan tulee poikkeusoloissakin mahdollisimman pitkälti perustua ennakolta valmisteltuun ja säädettyyn lainsäädäntöön. Näin pystytään parhaiten turvaamaan poikkeusolojen toimenpiteiden asianmukaisuus ja oikeasuhtaisuus sekä poikkeusolojen lisätoimivaltuuksien nopea käyttöönotto.

Pidämme tärkeänä myös sitä, että voimassa olevan sääntelyn toimivuutta voidaan testata harjoituksilla ja sen soveltamiseen voidaan muutenkin varautua.

LPY esittää, että myös yksityisen sektorin toimijoiden edustajat otetaan mukaan varautumisen suunnitteluun ja yksityisille palveluntuottajille tarjotaan mahdollisuus osallistua varautumiseen liittyviin harjoituksiin. Julkisen vallan ja elinkeinoelämän yhteistyötä varautumisen parantamiseksi täytyy edelleen kehittää, esimerkiksi Huoltovarmuuskeskuksen puitteissa tehtävää yhteistyötä.

Normaalisuusperiaate on lähtökohta

LPY pitää tärkeänä, että valmiuslakiin ehdotettavaa toimivaltuussääntelyä ohjaa olennaiselta osin niin sanottu normaalisuusperiaate, jonka mukaan poikkeusolojen lisätoimivaltuuksia voidaan soveltaa vain, jos tilanne ei ole hallittavissa normaaliolojen lainsäädäntöön perustuvien viran-

27.2.2026

omaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin. Viranomaiset toimivat siten poikkeusoloissakin ensisijaisesti ja mahdollisimman pitkälle normaaliolojen toimivaltuuksin perusoikeuksien yleisten ja erityisten rajoitusedellytysten mahdollistamissa rajoissa.

Yhdistys muistuttaa, että perustuslain 23 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuspoikkeuksiin voidaan turvautua vain viimesijaisesti. Normaalisuusperiaate sitoo lainsäädännön toimeenpanijan lisäksi myös lainsäätäjää. *Valmiuslakiin ei siten tule sisällyttää sellaisia lisätoimivaltuuksia, jotka on mahdollista säätää perusoikeuksien yleisten tai erityisten rajoitusedellytysten puitteissa myös normaaliolojen lainsäädäntöön (esimerkkinä valmistelussa oleva tartuntatautilaki).* Käytännössä sektorikohtaiseen lainsäädäntöön sisältyvät toimivaltuussäännökset ja mahdollisuudet niiden kehittämiseksi määrittelevät merkittävällä tavalla sitä, mitä toimivaltuuksia valmiuslakiin kannattaa kirjata.

Luovutus- ja suoritusvelvollisuuksista

LPY pitää 9 luvun (57–62 §) toimivaltuuksia kansallisen turvallisuuden näkökulmasta ymmärrettävinä sotilaallisissa poikkeusoloissa.

Yhdistys muistuttaa, että kyseisen sääntelyn hyväksyttävyyden ja toimivuuden edellyttävät tarkkaraajaista ja viimesijaista soveltamista, läpinäkyviä päätöksentekokriteerejä sekä täysimääräistä ja viivytyksetöntä korvausjärjestelmää. *Toimenpiteet tulee mitoittaa ja toteuttaa siten, että yritysten taloudelliset vahingot jäävät mahdollisimman vähäisiksi eikä niiden toimintaedellytyksiä heikennetä kriisitilanteessa suhteettomasti.*

Myös muissa valmiuslain soveltamistilanteissa kuin sotilaallisissa poikkeusoloissa on luovutus- ja suoritusvelvollisuuksista säädettävä edellä mainittujen periaatteiden mukaisesti.

Lopuksi

LPY:n mielestä on tärkeää, että voimassa oleva valmiuslaki päivitetään ja uuden lain valmistelussa hyödynnetään koronapandemian ajan kokemuksia sekä otetaan huomioon toiminta- ja turvallisuusympäristössä tapahtuneet muutokset. Yhdistys muistuttaa, että lainsäädäntö luo pelisäännöt sekä parantaa edellytyksiä varautumisen kehittämiseen ja riskitilanteiden ennakointiin.

Lääkäripalveluyritykset ry:n puolesta,

Ismo Partanen
toiminnanjohtaja